

Strategija dostopa na tretje trge - partnerstvo za zmanjševanje trgovinskih ovir na trgih zunaj EU

Jana Bajec Povše, Marjeta Bajt,

Ministrstvo RS za gospodarstvo, Direktorat za ekonomske odnose s tujino, Ljubljana

V današnjem svetovnem gospodarstvu so evropska podjetja, med njimi tudi slovenska, bolj kot kdaj koli odvisna od učinkovitega dostopa na trge naših trgovinskih partnerjev. Podjetja s kapitalsko intenzivnimi naložbami v tretjih državah ustvarjajo globalne in kompleksne dobavne verige. Izvozniki si vedno bolj prizadevajo biti uspešni ne le v velikih gospodarstvih razvitega sveta, temveč tudi v nastajajočih gospodarstvih Kitajske, Indije, Brazilije in Rusije.

Ovire pri trgovanju v svetovnem gospodarstvu so se spremenile. Vse pomembnejše postajajo netarifne in druge ovire, ki so zapletene in tehnično zahtevnejše, za njihovo ugotavljanje, analiziranje in odpravo pa je potrebnega veliko časa.

Trgovinske ovire v sodobnem svetovnem gospodarstvu

1. Tarifne ovire. Čeprav se tarife s številnimi večstranskimi trgovinskimi pogajanjmi zmanjšujejo, predstavljajo visoke tarife za izvoznike EU še vedno težavo.
2. Obremenjujoči carinski postopki za uvoz, izvoz in tranzit ter nepravilni ali diskriminacijski davčni predpisi in prakse.
3. Tehnični predpisi, standardi in postopki za ugotavljanje skladnosti, ki niso v skladu s pravili WTO o tehničnih ovirah v trgovini (Sporazum o TBT).
4. Zloraba zdravstvenih in fitosanitarnih ukrepov, tj. tistih ukrepov, ki v okviru obstoječih pravil WTO niso utemeljeni z zdravstvenimi in varnostnimi razlogi.
5. Omejitve dostopa do surovin, zlasti omejevalne izvozne praske, vključno z izvoznimi dajatvami, ki znatno zvišujejo cene proizvodov, kot so kože in usnje ter pomembni minerali in kovine, pa tudi sistemi dvojnih cen.
6. Neučinkovito varstvo intelektualne lastnine in geografskih označb ter nepravilno izvajanje in uveljavljanje.
7. Ovire za trgovino s storitvami in tuje neposredne naložbe, kot so neupravičene zgornje meje tujega lastniškega deleža, obveznosti pri ustanavljanju mešanih podjetij ter diskriminacijsko obravnavanje.
8. Omejujoča pravila vladnih naročil in prakse, ki podjetjem v Evropski uniji preprečujejo uspešno sodelovanje v postopkih javnih naročil v tretjih državah.
9. Zloraba instrumentov trgovinske zaščite s strani tretjih držav in/ali njihova uporaba, ki je v nasprotju s pravili WTO.
10. Nepošteno državne pomoči in druge subvencije tretjih držav, ki ovirajo dostop na trg.

Evropska komisija je s ciljem učinkovitejšega spopadanja s trgovinskimi ovirami aprila 2007 izdala prenovljeno strategijo dostopa na trg z naslovom »Globalna Evropa: okrepljeno partnerstvo za olajšanje dostopa na trge evropskim izvoznikom«.

Bistvo prenovljene strategije sta okrepljeno partnerstvo med Evropsko komisijo, državami članicami in podjetji ter pragmatičen pristop k odpravljanju ovir v trgovini, s katerimi se srečujejo evropska podjetja na tretjih trgih. Cilj skupnega partnerstva je izboljšati način dela s sistematičnim reševanjem konkretnih trgovinskih ovir podjetij, rednejšimi stiki in sodelovanjem na vseh ravneh, tako znotraj Evropske unije kot v tretjih državah. Posebna pozornost je namenjena majhnim in srednje velikim podjetjem, ki so vedno aktivnejša na izvoznih trgih in se pogosto soočajo s težavami pri premagovanju trgovinskih ovir.

Partnerstvo za dostop na trg

V okviru partnerstva potekajo aktivnosti v Bruslju, lokalno na tretjih trgih in preko spletne strani »Baze za dostop na trg«.

1. Aktivnosti v Bruslju

Svetovalni odbor za dostop na trg (MAAC - Market Access Advisory Committee)

Odbor vodi Evropska komisija. Poleg predstavnikov Evropske komisije in držav članic na rednih mesečnih sestankih odbora sodelujejo tudi predstavniki evropskega gospodarstva (evropskih združenj) z namenom obravnavanja konkretnih trgovinskih ovir, s katerimi se srečujejo podjetja na tretjih trgih. Odbor ima v celotnem naboru aktivnosti koordinativno vlogo. S slovenske strani se sestankov svetovalnega odbora redno udeležuje predstavnik Ministrstva za gospodarstvo.

Ad hoc delovne skupine

Ad hoc delovne skupine (npr. za SPS, za cepiva, za medicinske pripomočke) so osredotočene na reševanje posamezne trgovinske ovire. V skupini sodelujejo predstavniki Evropske komisije, držav članic (tistih, ki jih problem najbolj zadeva) ter predstavniki gospodarstva (evropska oziroma nacionalna panožna združenja). Cilj delovne skupine je opredeliti oviro in pripraviti akcijski plan za odpravo ovire. Razprave znotraj skupine so praviloma zelo specifične in tehnične. Pogosto se za isto problematiko vzpostavi še lokalna skupina za dostop na trg, ki opravi določene aktivnosti v tretji državi, kjer se je trgovinska ovira pojavila. Podjetja izvajajo svoje interese v delovnih skupinah preko pristojnih panožnih združenj (nacionalnega ali evropskega).

Izdajanje mesečnih publikacij

Evropska komisija izdaja mesečno publikacijo o aktivnostih na področju dostopa na trg t. i. »Market Access Newsletter«. Poleg tega pa občasno izdaja še kratke informacije o posameznih primerih trgovinskih ovir v t. i. »Market Access Flashnote«. Obe publikaciji sta dostopni na spletni strani Komisije (glej pod »Kontakti«).

2. Aktivnosti v tretjih državah

Skupine za dostop na trg v tretjih državah (MAT - Market Access Teams)

Skupino za dostop na trg sestavljajo predstavniki Delegacije Evropske komisije v tretji državi, trgovinski atašeji veleposlaništev držav članic (trgovinska diplomacija) ter predstavniki zasebnega sektorja, prisotni na tem trgu (podjetij oziroma gospodarskih zbornic). Zasnovan je fleksibilen koncept delovanja skupin. Pri reševanju trgovinskih ovir imajo pogosto ključno vlogo, saj so pri reševanju konkretnih težav pomembni prav poznavanje razmer v tretji državi in vzpostavljeni stiki s pristojnimi institucijami v tretjih državah. Vloga skupin za dostop na trg je še posebej pomembna v smislu preprečevanja nastajanja novih ovir na podlagi t. i. „zgodnjega opozarjanja“.

5. Baza za dostop na trg (MADB - Market Access Database)

Baza za dostop na trg je informacijsko orodje Evropske unije za pomoč in podporo podjetjem pri trgovanju s tretjimi državami. Vzpostavljena je bila iz naslednjih razlogov:

- zagotoviti osnovne informacije izvoznikom iz Evropske unije (carine, davki, uvozna dovoljenja ...)
- ustvariti seznam trgovinskih omejitev evropskih izvoznikov na trgih zunaj Evropske unije,
- zagotoviti interaktivni način komuniciranja med institucijami Evropske unije, državami članicami in podjetji, zlasti preko t. i. pritožbenega registra.

Preko baze za dostop na trg lahko uporabniki iz Evropske unije in iz kandidatki za članstvo v Evropski uniji (Turčije in Hrvaške) dobijo brezplačne informacije o carinskih dajatvah v več kakor 90 državah, o uvoznih formalnostih v več kot 90 državah, o trgovinskih ovirah ob uvozu v tretje države, o sanitarnih in fitosanitarnih predpisih in o statističnih podatkih o izvozu in uvozu.

Pritožbeni register

Uredba o trgovinskih ovirah št. 3286/94 (Trade Barrier Regulation) daje podjetjem v Evropski uniji možnost, da pri Evropski komisiji vložijo pritožbo o ovirah v trgovini. Podjetja lahko vložijo pritožbo o ovirah v trgovini, ki so v neskladju z mednarodnimi pravili (WTO) ali pa pomenijo kršitev dvostranskega trgovinskega sporazuma Evropske unije s tretjo državo. Na podlagi pritožbe Evropska komisija sproži preiskavo o domnevni oviri in poišče možnosti za njeno odpravo ali pa se zateče k uporabi postopka za reševanje sporov v okviru Svetovne trgovinske organizacije (WTO). V praksi pritožbo vložijo velika podjetja ali evropska združenja v imenu evropskih podjetij.

Za večje vključevanje manjših in srednjih podjetij je Komisija leta 2007 vzpostavila v okviru baze »Pritožbeni register«, kamor lahko podjetja ali panožna združenja sporočajo trgovinske ovire, s katerimi se srečujejo pri dostopu na trge zunaj Evropske unije. Za razliko od vložitve pritožbe v skladu z uredbo o trgovinskih ovirah v tem primeru sodelovanje med vlagateljem in Evropsko komisijo poteka na „neformalni ravni“ in je tako še posebej primerno za majhna in srednje velika podjetja.

Za dano podjetje lahko pritožbo vnesejo tudi uradniki držav članic, vendar je bolj zaželen neposreden vnos pritožbe podjetij oziroma panožnih združenj. Podatki o vlagatelju pritožbe so tajni, informacije o ovirah na trgu pa se zbirajo v registru, ki je viden vsem uporabnikom baze za dostop (MADB). Register ima zato dvojno vlogo – vlogo posredovanja pritožbe Evropski komisiji, ki bo zadevo ustrezno obravnavala, in vlogo informiranja javnosti o obstoječih ovirah.

Postopek vnosa informacije o ovirah na trgu

Register vsebuje obrazec, ki ga izpolnijo vlagatelji pritožbe in vsebuje le osnovne podatke o oviri: zadevno državo, vrsto ovire, področje izvoza ter kratek opis težav, s katerimi se vlagatelj sooča. Predstavniki Evropske komisije bo nato vzpostavil stik z vlagateljem pritožbe in v sodelovanju z njim poskušal zbrati čim več relevantnih podatkov za identifikacijo in možno odpravo ovire.

Kontakt

Kadar se slovensko podjetje sooči s trgovinskimi ovirami na tretjih trgih, se lahko obrne na pristojno veleposlaništvo RS, na Ministrstvo RS za gospodarstvo oziroma na ustrezno gospodarsko združenje ter uporabi pritožbeni register v okviru spletne Baze za dostop na trg.

Kontaktne osebe Ministrstva za gospodarstvo za področje trgovinskih ovir na tretjih trgih sta:

- Jana Bajec-Povše, tel.: 01 400 35 60, e-pošta: jana.bajec-povse@gov.si
- Marjeta Bajt, tel.: 01 400 36 27, e-pošta: marjeta.bajt@gov.si

Več informacij o Strategiji dostopa na trg boste našli na naslednjih spletnih straneh:

- Izvozno okno: <http://www.izvoznookno.si/> - mednarodno trgovanje - dostop na tretje trge
- Market Access Strategy - na linku je dostopen tudi aktualen seznam ad hoc delovnih skupin in skupin za dostop na trg v tretjih trgih ter publikacije:
http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/mk_access/index_en.htm
- Market Access Database (MADB) - link vključuje tudi pritožbeni register (Complaint Register):
<http://madb.europa.eu/>